

Antanas Ališauskas. Tai buvo Sausio 12-ios išvakarės...

Spaudos rūmai, kuriuose spausdino „Lietuvos aidą“, buvo rusų desantininkų užimti, tad susitarta dienraštį spausdinti Kaune. Kaip šiandien prisimenu, vėlu sausio 11-ios vakarą, net jau gal rytą, kai mes, šiek tiek vėluodami, išspausdinę valstybės laikraščio „Lietuvos aidas“ tiražą, dideliu greičiu, dviem automobiliais dūmėme į Vilnių. Laikraščius pirmiausia nuvežėme prie TV bokšto ir AT rūmų susirinkusiems Lietuvos Nepriklausomybės gynėjams. Pamenu tą jausmą – jokios baimės, pakili nuotaika, mes nugalėsime... Žmonių buvo labai daug, tad sovietai, sako, tą vakarą planavę pulti „visasąjunginės reikšmės“ objektus, to atsiskė, išsigandę daug galimų aukų. Bet po dienos vis tiek įvyko tragedija.

Sausio 12-ą įvyko dvi spaudos konferencijos – „civilinė“ LKP CK rūmuose ir „kovinė“ – Karininkų namuose. Partijos tvirtovėje – Burokevičius, Švedas, Šurupovas ir Lazutka. Karininkų namuose – „respublikos komisarai“

generolas Algis Juozovičius Visockis, Vilniaus garnizono vadas generolas majoras V. Uschopčikas ir jo pavaduotojas pulkininkas Smokariovas. Mintis aiški – Landsbergis negali kalbėti už tautą... Desantininkai rūpinosi taikių gyventojų saugumu... Mes gyvename SSSR... Karininkų namų salėje veikė „parodėlė“ žurnalistams – galima buvo pačiupinėti KAD „smogikų“ aprangą. Tik batų nerado, tai padėjo „savus“... Mano gedulingas reportažas „Autopsija“ tą vakarą taip ir nebetilpo į sumažėjusios apimties blokadinį „Lietuvos aidą“ numerį. Bet šiandien esu tikras – pajutau, kad bus skerdynės. O ir CK rūmų salėje, kur vyko spaudos konferencija, jausmas buvo toks, tarsi dalyvautum šermyne. O rytoj jau liejosi kraujas...

Autopsija

Po to, kai 72 čepaitininkai, 8 prunskiečiai ir 22 nežinia ką atstovaujantys patvirtino Vyriausybės atsistatydinimą, sovietų įmonėse buvo viešai pasipiktinta, kad Lietuvos parlamentas ir Vyriausybė šventvagiškai kėsina į moksleivių pietus, kurie kainuosią pusantro rublio. Įmonių darbininkai ir valstiečiai savo sūriu prakaitu pasirašė atsisaukimą, kviečiantį ir visus karinių dalinių kareivius kitą dieną į protesto mitingą. Prieš kainų pakėlimą. Laimei, jau priimti tuo klausimu Aukščiausios Tarybos nutarimai negaliojo – čia dar SSSR! Kitu atveju būtų neįvykęs mitingas. Pulkininkas Šurupovas, antpečius užsidėjo ant marškės, vietoj garsiakalbių turėjo klaidingai rėkti, kad pasaulis išgirstų jo sielvartą. Dėl ekstremistų švilpimo. Šūkių – „Šalin Prunskienės vyriausybę“ – buvo tokie sąjūdiški ir aktualūs, kad galima buvo konsoliduotis. Bet sutrukdė promisiukoniškai susitelkę elementai. Kriučkenimas mitinge sulipdė „kietą“ rezoliuciją. Ir jeigu Švedui būtų leista nedemokratiškai ją perskaityti posėdžio metu (transliavo TV), tai tikrai būtų atsistatydinęs ir parlamentas. Bet neleido. Reikės tankų. Švedas, supykęs, kad taip nepagarbiai elgiamasi su užsieniečiais, CK ambasadoje sukvietė žurnalistus.

Nuėjau ir aš, prieš tai atsisveikinęs su žmona. Švedas, pagyręs „Respubliką“ (1991 01 10) už puikų šešėlinės vyriausybės vedamąjį („Geresnės situacijos analizės negali būti!“), pasakė, kad trūko darbininkų kantrybė ir dabar tikrai bus kitaip.

Salėje žurnalistų buvo daug, gal dvidešimt. Jų tarpe sėdėjo ir sekretorius S. Giedraitis. Išskyrus angliškai kalbančius ir kelis kitus, visi buvo taip gerai akredituoti, kad neturėjo ko paklausti. Juonienei rūpėjo, ar tikrai prie Aukščiausios Tarybos buvo prievarta atvežti moksleiviai. Užsieniečiams vis neaišku buvo, kada prasideda streikai – šiandien ar rytoj? Švedas paneigė informaciją, kad ten ir ten stovi šarvuočiai ir desantininkai. Žurnalistai važinėjo, tikrino ir jų vietoj rado taikiai žiaumojančias karves.

Burokevičius perskaitė paskaitą apie separatizmą ir įspėjo žurnalistus dėl objektyvumo. Lazutka pasigyrė, kad jis padėjo rengti mitingą prie AT, kurį patys labai gerai sankcionavo. Ten dar buvo kelti reikalavimai paleisti parlamentą. Aš paklausiau, koku būdu – gal jėga? Lazutka pataisė Švedą, kad reikalauta atsistatydinti parlamentui. Keli žurnalistai klausė dėl rekrutų gaudymo, dėl baudžiamųjų operacijų. Šurupovas supyko – „tarybinė armija ne baudžia, o padeda įvesti tvarką!“

Pasiūlęs dar kartą perskaityti minėtą „Respublikos“ vedamąjį, Švedas baigė spaudos konferenciją, kuri daugiau panašėjo į lavono skerdimą (autopsiją) negu į rimtą pokalbį. Trenkė lanolinu. Žmonės, matę daug kraujo, man pasakojo, kad po karo šiuo kvapu buvo persisunkusi visa Europa. Kvapu, vos užgožiančiu nespėtų palaidoti kūnų dvoką...

1991-01-12